YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

28 päivänä lokakuuta 2004 *

Asiassa C-148/03,

jossa Oberlandesgericht München (Saksa) on esittänyt 27.3.2003 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 31.3.2003, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG

vastaan

Portbridge Transport International BV,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari) ja N. Colneric,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon julkisasiamiestä kuultuaan tehdyn päätöksen ratkaista asia ilman istuntoa ja ilman ratkaisuehdotusta,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG, edustajanaan Rechtsanwalt K. Demuth,

— Portbridge Transport International BV, edustajanaan Rechtsanwalt J. Kienzle,

— Saksan hallitus, asiamiehenään R. Wagner,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään K. Manji, avustajanaan barrister D. Beard,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisukysymys koskee tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus) 20 artiklan ja 57 artiklan 2 kappaleen a kohdan tulkintaa, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1).

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG (jäljempänä Nürnberger) ja Portbridge Transport International BV (jäljempänä Portbridge) ja jossa on kyse vahingonkorvauksesta, jota Nürnberger vaatii siitä syystä, että tavarat, jotka Portbridgen piti kuljettaa Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, katosivat.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan 1 kappaleessa ja 2 kappaleen a kohdassa määrätään seuraavaa:

"1. Tämä yleissopimus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla sääntéleviin sopimuksiin, joiden osapuolia tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat tai joiden osapuoliksi ne myöhemmin tulevat.

2. Yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi 57 artiklan 1 kappaletta sovelletaan seuraavasti:

a) Tämän yleissopimuksen estämättä erityistä oikeudenalaa koskevan yleissopimuksen osapuolena olevan valtion tuomioistuin voi pitää itseään toimivaltaisena tuon sopimuksen perusteella silloinkin, kun vastaajalla on kotipaikka sellaisessa tämän yleissopimuksen sopimusvaltiossa, joka ei ole tuon sopimuksen osapuoli. Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kuitenkin sovellettava tämän yleissopimuksen 20 artiklaa."

4 Brysselin yleissopimuksen 20 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Jos kanne nostetaan sopimusvaltiossa sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, ja jos vastaaja ei vastaa, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen tämän yleissopimuksen määräysten mukaan."

5 Tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta Genevessä 19 päivänä toukokuuta 1956 tehty yleissopimus (jäljempänä CMR) soveltuu sen 1 artiklan mukaan "jokaiseen sopimukseen, joka koskee ajoneuvolla korvausta vastaan tiellä suoritettavaa tavaran kuljetusta, kun paikkakunta, jolla tavara on otettu kuljetettavaksi, ja määräpaikka, niin kuin ne on sopimuksessa ilmoitettu, sijaitsevat eri valtioissa, joista ainakin toinen on sopimusvaltio. Mitä tässä on sanottu, on noudatettava osapuolten kotipaikasta ja kansalaisuudesta riippumatta".

6 CMR:n 31 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Tämän yleissopimuksen määräysten alaista kuljetusta koskeva kanne voidaan panna vireille, paitsi siinä sopimusvaltion tuomioistuimessa, mistä asianosaiset ovat sopineet, sen valtion tuomioistuimessa, jonka alueella:

a) vastaajalla on kotipaikka, pääkonttorinsa tahi se haaraliikkeensä tai asioimistonsa, jonka välityksellä rahtisopimus on tehty, taikka

b) paikkakunta, missä tavara otettiin kuljetettavaksi tai missä kuljetuksen määräpaikka on,

eikä sitä voida nostaa muussa tuomioistuimessa."

7 Niin Saksan liittotasavalta kuin Alankomaiden kuningaskuntakin ovat CMR:n osapuolia.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

8 Nürnberger on Saksan oikeuden mukaan perustettu kuljetusvakuutuksia tarjoava yhtiö. Nürnberger vaatii Portbridgeltä, joka on Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu kuljetusalan yritys, vahingonkorvauksia siitä syystä, että kesäkuussa 2000 katosivat ne tavarat, jotka Portbridge oli ottanut Vöhringenissä (Saksa) kuljetettavakseen ja jotka piti viedä Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

9 Pääasiassa kyseessä olevaan kuljetukseen sovelletaan CMR:n määräyksiä. Tämän yleissopimuksen 31 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaisesti tuomioistuin, jossa kanne on pantu vireille, eli tässä tapauksessa Landgericht Memmingen (Saksa), olisi toimivaltainen, koska paikkakunta, missä tavara otettiin kuljetettavaksi, on sen alueella. Portbridge kuitenkin kiisti tämän tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan eikä lausunut itse asiakysymyksestä.

10 Landgericht Memmingen totesi välituomiossa, ettei sillä ole kansainvälistä toimivaltaa ja ettei Nürnbergerin kannetta oteta tutkittavaksi. Se katsoi, että huolimatta CMR:n 31 artiklan toimivaltamääräyksistä, Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan 2 kappaleen a kohdan toisen virkkeen nojalla on noudatettava kyseisen yleissopimuksen 20 artiklaa, jos vastaaja jää pois oikeudenkäynnistä tai kieltäytyy lausumasta asiakysymyksestä. Landgericht Memmingenin mukaan tässä määräyksessä edellytetään, että näissä olosuhteissa tuomioistuimen, jossa kanne on pantu vireille, on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen Brysselin yleissopimuksen määräysten mukaan.

11 Nürnberg valitti tästä välituomiosta Oberlandesgericht Münchenille tuoden esille, että CMR:n 31 artiklan 1 kappaleen toimivaltamääräyksillä on etusija Brysselin yleissopimuksen yleisiin toimivaltamääräyksiin nähden myös silloin, kun vastaaja ei lausu asiakysymyksestä, vaan tyytyy vain kiistämään sen tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan, jossa kanne on pantu vireille.

12 Näissä olosuhteissa kansallinen tuomioistuin on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko muiden yleissopimusten toimivaltamääräyksille annettava etusija Brysselin yleissopimuksen yleisiin toimivaltamääräyksiin nähden myös silloin, kun vastaaja, jolla on kotipaikka Brysselin yleissopimuksen sopimusvaltiossa ja jota vastaan on

nostettu kanne muun sopimusvaltion tuomioistuimessa, ei tässä tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä lausu asiakysymyksestä?"

Ennakkoratkaisukysymyksen arviointi

13 Tällä kysymyksellä kansallinen tuomioistuin kysyy, onko Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan 2 kappaleen a kohtaa tulkittava siten, että sopimusvaltion tuomioistuin, jossa on nostettu kanne sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, voi perustaa toimivaltansa Brysselin yleissopimuksen sivuuttaen erityiseen yleissopimukseen, jonka osapuolena on myös ensiksi mainittu valtio ja jossa on erityisiä määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta, vaikka vastaaja ei kyseisessä oikeudenkäynnissä lausu asiakysymyksestä.

14 Tähän liittyen on syytä tuoda esille, että 57 artikla on poikkeus pääsäännöstä, jonka mukaan Brysselin yleissopimuksella on etusija niihin muihin yleissopimuksiin nähden, jotka sopimusvaltiot ovat allekirjoittaneet tuomioistuimien toimivallasta, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Kyseisellä poikkeuksella on tarkoitus varmistaa sellaisten erityisissä yleissopimuksissa olevien toimivaltamääräysten noudattaminen, jotka on laadittu ottaen huomioon niiden kattamien alojen erityispiirteet (ks. asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994, Kok. 1994, s. I-5439, 24 kohta).

15 Portbridgen mukaan CMR:n 31 artiklan 1 kappaleen toimivaltamääräykset on kuitenkin syrjäytettävä ja niiden sijaan on sovellettava Brysselin yleissopimusta kyseisen yleissopimuksen 57 artiklan 2 kappaleen a kohdan toisen virkkeen nojalla, jonka mukaan "asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kuitenkin sovellettava tämän yleissopimuksen 20 artiklaa".

16 On syytä muistaa, että tässä 20 artiklassa määrätään, että jos nostetaan kanne vastaajaa vastaan sopimusvaltiossa ja jos vastaaja ei vastaa, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen Brysselin yleissopimuksen määräysten mukaan.

17 Kuitenkin pääasiassa tuomioistuimen toimivallan on katsottava perustuvan Brysselin yleissopimukseen, koska juuri tämän saman yleissopimuksen 57 artiklan mukaan kyseinen yleissopimus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa sääntéleviin erityisiin sopimuksiin.

18 Näin ollen sopimusvaltion tuomioistuimen, jossa on nostettu kanne sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa ja joka ei vastaa, on tutkiessaan omasta aloitteestaan, onko se toimivaltainen kyseisen yleissopimuksen nojalla, otettava huomioon erityisissä sopimuksissa, joihin myös ensin mainittu sopimusvaltio on liittynyt, olevat toimivaltamääräykset.

19 Näin on myös pääasian kaltaisessa tapauksessa, jossa vastaaja, joka jättää lausumatta asiakysymyksestä, kiistää nimenomaisesti sen tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan, jossa kanne on pantu vireille.

20 Edellä esitetystä seuraa, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan 2 kappaleen a kohtaa on tulkittava siten, että sopimusvaltion tuomioistuin, jossa on nostettu kanne sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisen sopimusvaltion alueella, voi perustaa toimivaltansa sellaiseen erityiseen sopimukseen, jonka osapuolena on myös ensin mainittu valtio ja jossa on erityisiä määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta, vaikka vastaaja ei kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä lausu asiakysymyksestä.

Oikeudenkäyntikulut

21 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liitymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liitymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liitymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, 57 artiklan 2 kappaleen a kohtaa on tulkittava siten, että sopimusvaltion tuomioistuin, jossa on nostettu kanne sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisen sopimusvaltion alueella, voi perustaa toimivaltansa sellaiseen erityiseen sopimukseen, jonka osapuolena on myös ensin mainittu valtio ja jossa on erityisiä määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta, vaikka vastaaja ei kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä lausu aisiakysymksestä.

Allekirjoitukset